

ŞEFKATİ CEZALANDIRMAK

KALE AVRUPASI'NDA DAYANIŞMA YARGILANIYOR

ÖZET

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, tüm insanların insan haklarından faydalandığı bir dünya için mücadele eden 7 milyondan fazla kişinin oluşturduğu bir küresel harekettir.

Vizyonumuz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları kabullerinde yer verilen insan haklarından her bir bireyin faydalanıyor olmasıdır.

Tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dini inançlardan bağımsız ve asli gelir kaynağı üye aidatları ve bireysel bağışlar olan bir kurumuz.

© Amnesty International 2020

Aksi belirtilmediği sürece, bu belgedeki içerikler Creative Commons (atıf-gayriticari-türetilemez 4.0 uluslararası) lisanslıdır.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.tr>

Daha fazla bilgi için lütfen web sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edin: www.amnesty.org
Uluslararası Af Örgütü dışındaki bir telif hakkı sahibine atıf var olan durumlarda, atfedilen materyal Creative Commons lisansına tabi değildir.

İlk kez 2020 yılında yayımlanmıştır.

Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: EUR 01/1827/2020

Orijinal dil: English

amnesty.org.tr

AMNESTY
INTERNATIONAL

ÖZET*

Son yıllarda, birçok Avrupa ülkesinde, mülteci ve göçmenlere destek olan insan hakları savunucuları ve sivil toplum örgütleri (STK) temelsiz ceza soruşturmalarına, karalama kampanyalarına ve tacizlere maruz kalıyor; korkutuluyor ve çalışmaları gereksiz yere sınırlandırılıyor. Bu kişilerin ve STK'lerin yardım ve dayanışma adına yaptıkları, onları Avrupa'nın göç politikalarıyla ciddi bir çatışma içine sokuyor. Avrupa'nın göç politikaları mülteci ve göçmenlerin AB'ye ulaşmasını engellemeyi, ulaşabilenleri geldikleri ilk Avrupa ülkesinde tutmayı ve mümkün olduğunca yüksek sayıda kişiyi geldikleri ülkeye sınır dışı etmeyi amaçlıyor.

Denizde veya dağlarda tehlikede altında olan mültecileri ve göçmenleri kurtaran, onlara yiyecek ve kalacak yer veren, polisin ve sınır koruma görevlilerinin ihlallerini belgeleyen ve hukuka aykırı sınır dışı uygulamalarına karşı çıkan insan hakları savunucuları böylelikle göç politikalarının acımasızlığını gözler önüne serdi ve bu nedenle bizzat yetkili makamların hedefi oldu. Yetkililer ve siyasi liderler insanlık adına yapılan faaliyetlere ulusal güvenliği ve kamu düzenine tehdit muamelesi yaparak, insan hakları savunucularının çalışmalarını engelledi ve hak savunucularını sınırlı kaynaklarını ve enerjilerini kendilerini mahkemelerde savunmaya harcamak zorunda bıraktı.

Bu rapor, Avrupa hükümetlerinin, Avrupa Birliği kurumlarının ve yetkililerinin, insan haklarını savunma hakkının haksız yere sınırlandırılması için göç ve terörle mücadele düzenlemelerinin kullanılması da dahil olmak üzere, göç eden insanların haklarını savunan kişilere ve gruplara karşı ne gibi sınırlandırma, yaptırım ve cezalandırma niteliği taşıyan tedbirlere başvurduğunu gösteriyor.

İnsan hakları savunucuları, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi ile tüm devletler tarafından kabul edildiği gibi, toplumlarda insan haklarından faydalanma imkanının geliştirilmesinde asli rol oynar. Bildirge gereğince devletler, insan hakları savunucularının faaliyetlerini misillemeye uğrama korkusu duymadan sürdürebileceği güvenli ve elverişli bir ortam sağlamakla yükümlüdür. İnsan haklarını savunma hakkına (bu hak diğer hakların yanı sıra ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma haklarını da kapsar) getirilecek sınırlandırmalar, kanuna dayanmalı ve meşru bir amaç doğrultusunda gerekli ve orantılı olmalıdır. Rapordaki vakaların da gösterdiği gibi, hak savunucularının korunmasına dair bu yükümlülüklerin asgari seviyede bile yerine getirilmiyor olması, insan hakları savunucularının ve göç eden insanların insan haklarının ihlal edilmesine yol açıyor. Avrupalı yetkililer; insan hakları savunucularının göç eden insanların haklarını savunma konusunda oynadığı kritik rolü anlamak, kabul etmek ve hak savunucularının güvenli ve özgür bir şekilde çalışmalarını sürdürmesini sağlamak bir yana onlara karşı düşmanca bir ortam yarattı.

* İngilizce tam versiyon için: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/1828/2020/en/>

Uluslararası Af Örgütü bu raporda Birleşik Krallık, Fransa, Hırvatistan, İspanya, İsviçre, İtalya, Malta ve Yunanistan'da göç eden insanlara destek olmanın ve onlarla dayanışmanın sınırlandırıldığı ve suç haline getirildiği vakaları belgeledi.

Örneğin Hırvatistan'da *Are You Syrious* ve Barış Çalışmaları Merkezi (*Centre for Peace Studies*) adlı STK'lar, yetkililerin Bosna Hersek ve Sırbistan sınırlarında insanları geri ittiğine ve toplu halde sınır dışı ettiğine tanıklık etmelerinin ardından taciz edildi, tehdit edildi ve 'yasa dışı göçü kolaylaştırmak' suçlamasıyla yargılandı. Fransa'da, İtalya sınırındaki dağ geçişlerinde insanlara yardım eden insan hakları savunucuları 'yasa dışı göçü kolaylaştırmak' suçlamasıyla yargılandı ve mahkum edildi. Fransa'nın Calais kenti yakınında mülteci ve göçmenlere yiyecek dağıtan ve diğer temel ihtiyaçlarını temin eden insan hakları savunucuları polis tarafından taciz ve tehdit edildi; polisin yabancı uyruklu kişilere kötü muamele etmesine itiraz ettikleri için haklarında dava açıldı. Yunanistan'da, mülteci ve göçmenlerin tehlikeli bir deniz yolculuğundan sonra Midilli'de karaya çıkmasına yardım etmek üzere yerel bir STK ile gönüllü çalışan Sarah Mardini ve Séan Binder 100 günden fazla tutuklu kaldı. Sarah ve Séan halen düzensiz girişi kolaylaştırmak, casusluk, para aklama ve sahtecilik suçlamalarıyla yargılanıyor. İtalya'da hükümet yetkilileri, denizde kurtarma faaliyetleri yürüten STK'lara yönelik ısrarlı bir karalama kampanyasını körükledi. Ayrıca Orta Akdeniz'deki hayat kurtarma faaliyetlerini kısıtlamayı ve engellemeyi amaçlayan bir protokolü imzalamaları için bu STK'lara dayattı ve aynı amaçla yeni yasalar çıkartıldı. Düzensiz girişi kolaylaştırmak suçu ve diğer suçlar kapsamında açılan ceza soruşturmaları, birçok STK çalışanını etkiledi ve birçok kez STK'lara ait kurtarma gemilerine el konulmasına yol açtı. Malta'da üç genç sığınmacı, onları, kurtarılan 100'ün üzerinde sığınmacı ile birlikte, ciddi insan hakları ihlallerine uğrama tehdidi altında oldukları Libya'ya hukuka aykırı bir şekilde geri götürmeye çalışan bir gemi kaptanına karşı çıkma cesaretini gösterdikleri için terör suçlamaları ve diğer suçlamalarla yargılanıyor. İsviçre'de aralarında bir din görevlisinin de bulunduğu birçok kişi, yardıma ihtiyacı olan, sıkıntıda veya tehlikede olan yabancı uyruklu kişilere yardım ettikleri için 'yasa dışı girişi ve kalmayı kolaylaştırmak' suçlamasıyla yargılandı. İspanya'da yetkililer STK'lara ait kurtarma gemilerinin Orta Akdeniz'de insanların hayatını kurtarmasını engelledi. Birleşik Krallık'ta 15 insan hakları savunucusu, geldikleri yere geri gönderilmeleri halinde ciddi tehlikelerle karşı karşıya kalabileceklerini düşündükleri sığınmacıların sınır dışı edilmesini hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle durdurdukları için terörle bağlantılı suçlardan mahkum edildi.

Bu raporda ele alınan insan hakları savunucularına yönelik ceza soruşturmaları ve yargılama vakalarının büyük bir kısmı, AB üyesi bir ülkeye ait topraklarda düzensiz girişi, geçişi ve kalmayı kolaylaştırmak suçuna odaklanıyor. AB, Avrupa'da insan kaçakçılığıyla mücadele etmek için 2002'de "Kolaylaştırıcılar Paketi" olarak bilinen bir yönerge ve çerçeve karar çıkartarak üye devletlerin bu konudaki yasalarını uyumlu hale getirmek istemişti. Fakat Uluslararası Af Örgütü, paketin hükümlerindeki muğlaklık ve uygulamada üye devletlere bırakılan takdir yetkisinin genişliği nedeniyle göç eden insanlarla dayanışma gösteren çok sayıda insan hakları savunucusuna yönelik ceza soruşturmaları açılmasının ve yaptırımlar uygulanmasının önünün açıldığını tespit etti. Bu da nihayetinde devletlerin insan kaçakçılığıyla mücadele etmesiyle gerekçelendirilemeyecek şekilde insan hakları savunucularının haklarına gereksiz şekilde müdahale edildiği anlamına gelir.

Kolaylaştırıcılar Paketi; BM Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün yanı sıra uluslararası insan hakları hukuku ve mülteci hukuku ile uyumlu hale getirilmek üzere acilen gözden geçirilmelidir. Özellikle, yabancı uyruklu kişilerin düzensiz girişi, geçişi ve kalmasını kolaylaştırmanın suç sayılması için öncelikle bu fiilden finansal veya diğer türde bir maddi

ŞEFKATİ CEZALANDIRMAK

KALE AVRUPASINDA DAYANIŞMA YARGILANIYOR

ÖZET

AMNESTY INTERNATIONAL

çıkar sağlanmış olması şartı getirilmelidir. Ayrıca, yasalarda değişiklik yapılarak düzensiz göçmenlerin suçlu kabul edilmesi önlenmeli; zorunlu insani yardımı muaf tutan bir hükümlerle mülteci ve göçmenlere yardım eden kişilere yönelik yargılamalara engellenmelidir. Uluslararası Af Örgütü; düzensiz girişin koruma arayışında olan birçok kişi için mevcut tek seçenek olabileceğini ve insan kaçakçılığı mağdurlarının cezalandırılmaması gerektiğini kabul eden uluslararası hukuk hükümlerine uygun bir şekilde, düzensiz girişin suç olmaktan çıkarılması çağrısında bulunmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü bu rapor için, bireysel olarak veya bir grupla birlikte mülteci ve göçmenlere yönelik destek faaliyetleri yürüten onlarca kişi ile görüştü. Bu kişiler, yürüttükleri destek faaliyetlerinin engellemek amacıyla uygulanan gereksiz kısıtlamaları, külfetli bürokratik gereklilikleri, yaptırımları, maruz kaldıkları taciz ve gözdağını bildirdi. Bu insan hakları savunucularının birçoğunun kendisi de mülteci veya göçmen. Gerçekleştirilen çok sayıda araştırma görevi kapsamında savcılar, avukatlar ve yetkililerle de görüşmeler yapıldı. Uluslararası Af Örgütü ayrıca duruşmaları gözlemledi ve onlarca yargı kararının yanı sıra hukuki metinleri, akademik makaleleri, uluslararası kurumların ve STK'ların raporlarını inceledi.

Ülkelerin farklı düzeyde yetkililerinin başvurduğu tedbir ve uygulamaların çeşitliliği, tam olarak kaç kişinin, STK'nın ve sivil toplum grubunun bunlardan etkilendiğini belirlemeyi neredeyse imkansız hale getiriyor. Ceza soruşturmaları açılması, dayanışmanın suç haline getirilmesinin daha somut bir tezahürüdür. Yapılan bir araştırmaya göre 2015 ile 2018 arasında 158 kişi, bir AB ülkesinde yabancı uyruklu kişilerin düzensiz girişini veya kalmasını kolaylaştırdıkları gerekçesiyle soruşturmaya uğradı veya yargılandı, 16 STK ise ceza soruşturmalarından etkilendi.¹ Uluslararası Af Örgütü, statüleri güvence altında olmadığı için ifşa olmaları riskli olan kişileri, özellikle de kendileri de mülteci ve göçmen olan insan hakları savunucularını etkileyen durumlarda, bildirilmeyen birçok vakanın daha olabileceğinden kaygı duyuyor. Örneğin İsviçre'de düzensiz girişi, dolaşımı ve kalmayı kolaylaştırmak suçlamasıyla yargılananların yüzde 76'sı İsviçre vatandaşı veya oturma izni var, ancak İsviçreli olmayan kişilerin mahkum edilme olasılığı iki kat daha fazla. Üstelik bu kişiler arasında yakınlarına yardım etmeye çalışan aile üyeleri ve arkadaşlar olabilir.

Uluslararası Af Örgütü ayrıca insan hakları savunucularının meşru çalışmalarının gereksiz şekilde sınırlandırıldığı veya yargılandığı birçok vakayı da analiz etti. Bunun için insan hakları savunucuları, avukatlar, savcılar ve diğer kamu görevlileriyle görüşmeler gerçekleştirdi, hak savunucularına yöneltilen suçlamaları ve ulaşabildiği yargı kararlarını inceledi. Rapor, "dayanışmanın suç haline getirilmesi"nin Avrupa'da insanların hayatını kurtarmak, insanlık onurunu korumak ve mülteci ve göçmenlerin haklarını savunmak için çalışan kişilerin ve STK'ların çalışmalarını nasıl engellediğini belgeliyor.

Bu rapor, ülke yetkililerinin, kabul edilen AB göç ve sığınma politikaları çerçevesinde göç yasalarını, politikalarını ve diğer tedbirleri, çeşitli vesilelerle göç eden insanların haklarını savunan insan hakları savunucularına baskı yapmak için kasten kötüye kullandığını ortaya koyuyor. Kaçakçılıkla mücadele adı altında başvuru tedbirler asgari şartlar olan gereklilik, hukuka uygunluk ve orantılılığa uymuyor ve böylelikle insan haklarını savunma hakkına yönelik usulsüz müdahalelere yol açıyor.

¹ ReSoma, Mülteci ve göçmenlere yardım eden STK'lara ve gönüllülere yönelik baskılar (İng.), Haziran 2019, <http://www.resoma.eu/node/194>

ŞEFKATİ CEZALANDIRMAK

KALE AVRUPASINDA DAYANIŞMA YARGILANIYOR

ÖZET

AMNESTY INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, AB'nin ve Avrupa ülkelerinin liderlerine, insan hakları savunucularına zarar vermeye ve onları suçlu haline getirmeye son verme çağrısında bulunuyor. Bu raporda incelenen, insan hakları savunucularına yönelik ceza davaları düşürülmeli veya reddedilmelidir. Kolaylaştırıcılar Paketi'nde ve ülkelerin iç hukukundaki düzensiz giriş, geçiş ve kalmayı kolaylaştırmakla ilgili yasalarda acilen bu yasaların dayanışma ve insanlık adına yapılan fiilleri cezalandırmak için kötüye kullanılmasını engelleyecek şekilde değişiklik yapılmalıdır.

Ayrıca, Uluslararası Af Örgütü, hükümetleri ve AB kurumlarını, insan hakları savunucularına güvenli ve elverişli bir ortam sağlamak üzere BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'nin Avrupa çapında eksiksiz uygulanması için gerekli tüm tedbirleri almaya çağırıyor.